

Uzaktan Eğitim Sürecinde Türkçe Eğitimi

Editörler:

Prof. Dr. Canan ASLAN • Dr. Gürbüz ÇALIŞKAN

Editörler: Prof. Dr. Canan ASLAN - Dr. Gürbüz ÇALIŞKAN

UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE TÜRKÇE EĞİTİMİ

ISBN 978-625-7228-95-4

DOI 10.14527/9786257228954

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2020, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Aralık 2020, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Çetin
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B
Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

EDİTÖRLER HAKKINDA

Prof. Dr. Canan ASLAN

Prof. Dr. Canan ASLAN, lisans öğrenimini Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fransızca Öğretmenliği Bölümü'nde, yüksek lisans öğrenimini Hacettepe Üniversitesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Fransız Dili Eğitimi Bilim Dalı'nda tamamlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığında yaklaşık sekiz yıl Türkçe öğretmenliği yaptıktan sonra 2003 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. 2006 yılında "Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitaplarının Çocuğun Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi" adlı teziyle Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü "Türkçe Eğitimi" Doktora Programını tamamlayarak doktor unvanını alan ASLAN; 2009 yılında yardımcı doçent, 2012 yılında "Türkçe Eğitimi" alanında doçent, 2018 yılında ise profesör unvanını almıştır.

"Türkçe ve edebiyat öğretimi" ile "çocuk ve gençlik edebiyatı" çalışma alanları arasındadır. Türkçe ve edebiyat öğretmenleri, Türkçe ve edebiyat ders kitapları, çocuk ve gençlik edebiyatı ürünlerinde çocuk ve insan hakları, barış eğitimi, edebiyat öğretiminde yararlanılabilecek sanatsal uyarılar, edebiyat yapıtlarında cinsiyet rolleri, çocuk edebiyatında duyarlı konular, dil ve edebiyat öğretiminde üst düzey düşünme becerileri, çocuk edebiyatı ve duyarlık eğitimi, Türkçe ve edebiyat öğretiminde derecelendirilmiş puanlama anahtarları gibi konularda ulusal ve uluslararası makaleleri, bildirileri ve kitap bölümleri bulunan ASLAN'ın ikisi tek, ötekileri ortak yazarlı olmak üzere toplam altı kitabı bulunmaktadır. Ayrıca yine benzer konularda çeşitli ulusal ve uluslararası projelerde araştırmacı ve yürütücü sorumluluğunu da üstlenen ASLAN, 2009 yılından 2015 yılına değin Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığını sürdürmüştür. Evli ve iki çocuk annesi olan ASLAN, halen Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÇOGEM)'nde müdür yardımcısı ve Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü'nde Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı başkanı olarak hizmet vermeye devam etmektedir.

Dr. Gürbüz ÇALIŞKAN

2009 yılında BaŐkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Oğretmenliği (Tam Burslu) programından mezun olmuŐtur. Yüksek lisans derecesini 2014 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda "Nasreddin Hoca Fıkralarında ocuk Gerçekliği" konulu tezini vererek tamamlamıştır. Doktora derecesini 2020 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda, Prof. Dr. Sedat SEVER danıŐmanlıđında hazırladığı "ocuğa Göre YapılandırılmıŐ Türkçe Eğitimi Ortamlarının Oğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi" teziyle almıştır. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) 2211 Yurt İçi Lisansüstü Burs Programı (Doktora) desteği ile doktora tezini tamamlamıştır.

Dr. ÇALIŞKAN, 2011 yılında Selçuk Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. 2013 yılından itibaren Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır. Yurt içi ve yurt dışında çeşitli bilimsel etkinliklerde görev alan Dr. ÇALIŞKAN'ın Türkçe eğitimi ve ocuk edebiyatı alanlarında ulusal ve uluslararası düzeyde çalıŐmaları bulunmaktadır.

ÖN SÖZ

Bilim, kültür ve öğretim dili olarak Türkçe günümüzde dil bilinci ve duyarlılığının olmayışından kaynaklı birçok sorunla karşı karşıya bulunmaktadır. Yabancı dille öğretimin ayrıcalık ve üstünlük olarak görülmesi, Türkçenin bilim dili olmadığı görüşü, kitle iletişim araçlarındaki özensiz dil kullanımı, yabancı sözcüklere karşılık bulmada hızlı ve duyarlı davranmama, öğretmen niteliğinin iyileştirilememesi, öğretim ortamlarında işlevsel olmayan öğretme-öğrenme yaklaşım ve yöntemlerinin kullanılması, araç-gereç seçimindeki bilinçsizlik, yetersizlik ya da çoğunlukla tek araç olarak ders kitabının kullanılması, öğretim programının ve ders kitaplarının öğretimin amacına ve öğrencinin gereksinimlerine uygun hazırlanmaması bu sorunlardan bazılarıdır. Türkçenin bu kadar sorunla karşı karşıya bulunmasının en önemli nedeni, Türkçe öğretiminin amacının ve niteliğinin anlaşıl(a)maması, bu nedenle öğretimin verimli bir şekilde yapıl(a)mamasıdır.

Türkçe öğretiminin amacı öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmek, onlara okuma alışkanlığı ve zamanla okuma kültürü kazandırmaktır. Bu amaca ulaşılabilmesi için öğretimin verimli bir şekilde yapılması; ortamın, dersin becerilerini kazandıracak biçimde yapılandırılması gerekir. Türkçe öğretimi ortamlarında öğrenciyi merkeze alan çağdaş öğretme-öğrenme yaklaşımları benimsenmeli, öğrenci bu ortamda duygularını ve düşüncelerini açıklarken kendisini güvende ve özgür hissetmelidir. Öğrencinin yaş ve gelişim düzeyine; ilgi, beğeni ve gereksinimlerine, öğretimin amacına uygun araç-gereçler kullanılmalıdır. Türkçe öğretimi ortamlarının en önemli aracı metinlerdir. Bu bağlamda derslerde başta yazınsal metinler olmak üzere başka türlerde metinler de kullanılmalı; metinlerin çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygunluğu gözetilmelidir. Öğretmen, nitelikli metinler/yapıtlar eşliğinde öğrencilerin düşüncelerini ve duyarlıklarını besleyecek/geliştirecek, dilsel becerilerin gelişimine eşit ve dengeli biçimde yer veren eğitim durumları hazırlamalı, bilginin işlevsel uygulamalar yoluyla beceriye dönüştürüleceği etkinlikler tasarlamalıdır. Her türlü değerlendirmede öğrenciye hem öğretimin amaçlarına uygun hem de öğrenciyi düşünsel bir çaba içine sokan, geliştirici, dönüştürücü sorular yöneltilmelidir. Öğretim programı öğrencinin gerçek gereksinimlerine yanıt verecek, dersin amaçlarının gerçekleştirilmesine katkı sağlayacak nitelikte hazırlanmalıdır. Öğretmenin derste yararlanabileceği öğretim araçlarından biri olarak ders kitapları özenli ve duyarlıca hazırlanmalıdır.

Her türlü dersin öğretimi günümüzde hem örgün eğitimde yüz yüze hem de farklı amaç ve gerekçelerle, farklı düzlem ve düzeylerde uzaktan eğitim yoluyla yapılmaktadır. Uzaktan eğitimin hem olumlu hem de olumsuz yanları bulunmaktadır. Zaman ve yer gibi engelleri ortadan kaldırarak öğrencilerin gereksinim duy-

dukları konularda her düzeyde dersler, eğitimler, seminerler almaları; bilgiye istedikleri zaman daha kolay ve hızlıca ulaşabilmeleri, video kayıtları yoluyla dersleri yeniden dinleme olanağına sahip olmaları bakımından uzaktan eğitimin destekleyici bir işlevi bulunmaktadır. Uzaktan eğitimde yüz yüze eğitimdeki verimi alabilmek için öğrenciyle etkileşime olanak tanıyan sistem, program ve uygulamaların kullanılması; öğretmenlerin de hem bu sistem, program ve uygulamaları başarılı bir biçimde kullanma hem de uzaktan eğitimin zorlukları, yüz yüze eğitimden farklılıkları ve öğretimin nasıl daha iyi duruma getirilebileceği konularında yetiştirilmeleri gerekir. Uzaktan eğitim ve eğitim teknolojileri ile ilgili konuları tartışmak amacıyla Uzaktan Öğrenme ve Yenilikçi Eğitim Teknolojileri, Uzaktan Eğitim ve Eğitim Teknolojileri, Uluslararası Covid-19 Kongresi: Eğitimde Yeni Normlar, International Conference on Distance Education and Instructional Technology, International Distance Education Conference adları altında yurt içinde ve yurt dışında birçok kongre ve sempozyum düzenlenmiştir. Bunlardan biri de Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi tarafından 24-26 Ekim 2020 tarihleri arasında düzenlenen “1. Ulusal Eğitimde Dijital Dönüşüm Sempozyumu”dur. Bu sempozyum kapsamında, “Eğitimde Dijital Dönüşüm” çabalarının bilimsel düzlemde ele alınması amaçlanmıştır; bu temel amaç çerçevesinde çalıştaylar, etkinlikler, paneller ve bildiri sunumları gerçekleştirilmiştir. Bunların dışında, bölümlerin ve anabilim dallarının kendi alanlarıyla ilgili özgün ve bilimsel kitaplar üretmeleri de bir diğer amaç olarak benimsenmiştir. “Uzaktan Eğitim Sürecinde Türkçe Eğitimi” adlı bu kitabın çıkış noktası, sempozyum kapsamında belirlenen bu amaçtır.

“UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE TÜRKÇE EĞİTİMİ” adlı bu kitap, teknolojik yetkinliğin Türkçe eğitimi ortamlarında nasıl kazandırılacağı, bu konuda Türkçe eğitimine düşen sorumluluklar, uzaktan eğitim ortamlarında Türkçe eğitiminin amaca uygun biçimde gerçekleştirilebilmesi için kullanılacak teknolojik araç ve uygulamaların seçiminde göz önünde bulundurulması gereken ilkeler konusunda kuramsal nitelikli bilgiler ve etkinlik örnekleri sunmak, öğretmenlerin/öğretmen adaylarının uzaktan eğitim ve teknoloji destekli Türkçe öğretimi uygulamaları konusundaki görüşlerini ve uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilen Türkçe eğitiminin niteliğini bilimsel düzlemde ortaya koyan araştırmaları paylaşmak amacıyla hazırlanmıştır. Özetle bu kitapta uzaktan eğitim ortamlarında gerçekleştirilen Türkçe eğitiminin daha nitelikli yapılabilmesi için teknolojik yetkinlik kazandırmanın, uygun araç-gereç ve uygulamalar kullanmanın önemini anlatan kuramsal nitelikli yazılar ile teknoloji destekli Türkçe eğitimi uygulamalarının ve uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilen Türkçe eğitiminin niteliğini ortaya çıkarmaya dönük araştırma yazıları bulunmaktadır. On altı yazının yer aldığı “Uzaktan Eğitim Sürecinde Türkçe Eğitimi” adlı bu kitap, konu ve içeriklerine göre üç bölüm altında toplanmıştır.

“TÜRKÇE EĞİTİMİ ORTAMLARINDA TEKNOLOJİK YETERLİK” adlı birinci bölümde dört yazı yer almaktadır. Birinci yazı, Doç. Dr. Murat ATEŞ ile Dr. Emine SUR’un “Eğitimde Dijitalleşme ve Dijital Okuryazarlık” adlı çalışmasıdır. Yazarlar bu çalışmalarında, dünyada ve Türkiye’de gelişen eğitimde dijitalleşme süreçlerine ilişkin bilgiler vermiş; temel bir yetkinlik alanı olan “dijital okuryazarlık” kavramını tanımlamış ve bu becerinin Türkçe öğretimi ortamlarında nasıl kazandırılacağına ilişkin kuramsal bir çerçeve oluşturmuşlardır. İkinci yazı, Doç. Dr. Mehmet KURUDAYIOĞLU ile Dr. Öğr. Üyesi Taşkın SOYSAL’ın “Dijital Yetkinlik ve Türkçe Eğitimi” başlıklı yazısıdır. Yazarlar bu çalışmalarında, dijital çağda yaşayan bireylerin sahip olması gereken en önemli yetkinliklerden biri olan “dijital yetkinlik” kavramını ve bu yetkinliğin temel öğelerini tanımlamış; dijital yetkinliği kazandırma bağlamında Türkçe eğitime düşen sorumluluklara ilişkin bilgiler vermişlerdir. Üçüncü yazı Dr. Öğr. Üyesi Demet GÜLÇİÇEK’in “Türkçe Eğitimi ve Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi” başlıklı yazısıdır. Bu yazıda yazar, öğretmen eğitimi açısından Türkçe öğretmenlerinin hizmet öncesi eğitim sürecinde edinmesi beklenen öğretmenlik bilgi ve beceri türlerini tanımlamış, bu bilgi ve beceri türlerinden olan pedagojik alan bilgisi ile teknolojik pedagojik alan bilgisini ayrıntılı biçimde açıklamış ve Türkçe eğitimi bağlamında teknolojik pedagojik alan bilgisinin bileşenlerine ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Bölümün dördüncü ve son yazısı ise Dr. Öğr. Üyesi Suna CANLI ile Doç. Dr. Nezh ÖNAL’ın “Türkçe Derslerinde Öğrencilere Dijital Yetkinlik Kazandırma: Bir Eğitim Durumu Örneği” başlıklı çalışmalarıdır. Yazarlar bu çalışmalarında, Türkçe eğitiminde dijital yetkinlik becerisi kazandırma sürecine yönelik temel kuramsal bilgilere yer vermiş; Türkçe eğitimi ortamlarında öğrencilere “dijital yetkinlik” becerilerini kazandırmak üzere çok uyaranlı bir eğitim durumu hazırlamışlardır.

“TÜRKÇE EĞİTİMİ ORTAMLARINDA KULLANILAN TEKNOLOJİK ARAÇ-GEREÇLER VE UYGULAMALAR” adlı ikinci bölüm, dokuz yazıdan oluşmaktadır. Bölümün birinci yazısı, Dr. Hasan ÖZDAL ile Doç. Dr. Ahmet GÜNEYLİ’nin “Türkçe Öğretiminde Kullanılabilecek Dijital Araç ve Uygulamalar” başlıklı yazılarıdır. Yazarlar, bu bölümde uzaktan eğitim süreçlerinde yer alan dijital araç ve uygulamaları tanıtmış; bunların kullanım durumları, olumlu yönleri ve sınırlılıkları üzerinde durmuş; bu araç ve uygulamaların Türkçe öğretiminin çeşitli alanlarında nasıl kullanılacağını örneklendirmişlerdir. İkinci yazı Prof. Dr. Nermin YAZICI ile Öğr. Gör. Çağrı KAYGISIZ’ın “Anadili Öğretimi ve Dijital Öğretim Materyalleri” başlıklı yazılarıdır. Yazarlar bu çalışmalarında anadili öğretimi süreçlerinde kullanılacak dijital dil öğretim araç- gereçlerinin tasarım ve geliştirilmesi süreçlerine katkı sağlayacak kuramsal bir alt yapı oluşturmuş; bu araç-gereçlerin belirlenmesinde dikkat edilmesi gereken ölçütlere dönük ilkesel

bir çerçeve sunmuşlardır. Üçüncü yazı, Dr. Öğr. Üyesi Yonca KOÇMAR DEMİR-Çİ'nin "Türkçe Derslerinde Dijital Araç-Gereç Kullanımına Eleştirel Bir Yaklaşım" başlıklı yazısıdır. Bu bölümde yazar, uzaktan eğitim sürecinde uygulanan Türkçe eğitiminde dijital araç-gereç kullanmanın neden ve sonuçlarını, öğretmenin ve öğrencilerin teknolojiye yüklediği anlamın bu süreci nasıl etkileyebileceğini, öğretmenin dijital yetkinliği gibi konuları eleştirel bir bakışla ele almıştır. Bununla birlikte Türkçe derslerini bütüncül bir bakış açısıyla işlemeye dönük olarak dersin hazırlık, geliştirme ve sonuç/değerlendirme aşamalarında kullanılacak teknolojik öğrenme araç-gereçlerinin kullanılacağı etkinlik örneklerine yer vermiştir. Dördüncü yazı, Prof. Dr. Esra LÜLE MERT'in "Türkçe Öğretiminde Dijital Öyküleme" adlı yazısıdır. Yazar bu çalışmasında dijital öykülemeye ilişkin tarihsel gelişme, süreçsel öğeler, araç ve yazılımlar ile ilgili bilgiler vermiş, bu uygulamanın uzaktan eğitim sürecinde uygulanan Türkçe eğitime olabilecek katkılarını açıklamıştır. Beşinci yazı Dr. Rifat Ramazan BERK ile Prof. Dr. Fatma AÇIK'ın "Anadili Eğitiminde e-Dinletilerin (Podcast) Potansiyel Kullanım Alanları" başlıklı yazılarıdır. Yazarlar bu çalışmalarında, e-dinletilerin tanımını yaparak türlerine değinmiş, bu teknolojinin anadili eğitim ortamlarındaki olası kullanım alanlarına ilişkin açıklamalarda bulunmuşlardır. Bu bölümde ayrıca e-dinletilerin sınıf ortamında kullanımına yönelik etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Altıncı yazı, Dr. Öğr. Üyesi Erhan ŞEN'in "Çok Katmanlı Metin Üretiminde Dijital Uygulamalardan Yararlanma" başlıklı yazısıdır. Yazar, çalışmasında çok katmanlı metinlerin temel niteliklerine, Türkçe eğitimi açısından taşıdığı önem ve işlevlerine, bu tür metinlerin üretiminde yararlanılabilecek teknolojik uygulamalara ilişkin bilgiler vermiştir. Yedinci yazı Dr. Öğr. Üyesi Sevil HASIRCI AKSOY'un "Kavram Öğretiminde Web 2.0 Araçlarının Kullanılması" başlıklı yazısıdır. Yazar bu bölümde, Türkçe öğretiminde amaç-arac ilişkisi gözetilerek Web 2.0 araçlarının kullanımına ilişkin açıklamalarda bulunmuş; ardından Web 2.0 araçlarını kullanarak kavram öğretiminin gerçekleştirilebileceği farklı etkinlik örneklerine yer vermiştir. Sekizinci yazı Prof. Dr. Bülent ÖZKAN'ın "Dijital Bir Dil Öğrenme Ortamı: Gerçek Yaşam Temelli Okul Sözlüğü" başlıklı yazısıdır. Bu çalışmasında yazar, derlem dilbilim ve sözlük bilimi çalışmalarının temel yaklaşımları doğrultusunda hazırlanmış "Gerçek Yaşam Temelli Okul Sözlüğü"nü tanıtmış, alanyazında derlem tabanlı bir okul sözlüğünün eksikliğini ortadan kaldıran bir öğrenme ortamı olarak bu sözlüğün içeriği ve oluşturulma yöntemi ile ilgili bilgiler sunmuştur. Dokuzuncu yazı Dr. Öğr. Üyesi Sedat KARAGÜL'ün "Dijital Öğrenme Ortamlarında Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Kullanımı" başlıklı yazısıdır. Yazar, çalışmasında dijital ortamlarda çocuk edebiyatı ürünlerini kullanmanın öneminden ve sağladığı olanaklardan söz etmiş, öğretmenler ile anne-babaların dijital çocuk edebiyatı ürünlerine ulaşabilecekleri başlıca bilişim ağlarına ilişkin bilgiler vermiş ve uzaktan eğitim ortam-

larında çocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanırken göz önünde bulundurulması gereken ilkelere söz etmiştir.

“DİL VE EDEBİYAT ÖĞRETİMİNDE TEKNOLOJİ DESTEKLİ ARAÇ- GEREÇLERE VE UZAKTAN EĞİTİME YÖNELİK ARAŞTIRMALAR” adlı üçüncü bölüm ise üç araştırma yazısından oluşmaktadır. Birinci yazı, Doç. Dr. B. Ümit BOZKURT’un “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Teknoloji Destekli Edebiyat Öğretimi Uygulamalarına Yönelik Görüşleri” adlı çalışmasıdır. Bu çalışmada BOZKURT, eğitim teknolojileriyle bütünleştirilmiş öğretim sürecine dönük Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin görüşlerini ortaya çıkarmıştır. Bölümün ikinci yazısı, Dr. Gürbüz ÇALIŞKAN’ın “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitimle Yürütülen Türkçe Öğretimine Yönelik Görüşleri” adlı çalışmasıdır. Bu yazıda yazar, Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemiş ve bu görüşleri, bazı değişkenler (cinsiyet, sınıf düzeyi, ekonomik durum ve başarı düzeyi) açısından değerlendirmiştir. Üçüncü ve son yazı ise Prof. Dr. Canan ASLAN ile Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÇILDIR’ın “Uzaktan Eğitim Sürecinde EBA Üzerinden Yürütülen Türkçe Derslerindeki Yazılı Anlatım Etkinliklerinin İncelenmesi” başlıklı yazılarıdır. Yazarlar bu çalışmalarında, 2019-2020 eğitim-öğretim yılının ikinci yarısında EBA üzerinden yürütülen ortaokul Türkçe derslerindeki yazılı anlatım etkinliklerinin niteliğine dönük bir inceleme ve değerlendirme yapmıştır.

İlk teşekkürümüz elbette bölüm yazarlarımıza... Kitap, alanlarında çok nitelikli uzmanların yazılarından oluşmuştur. Hem uyumlu, titiz ve anlayışlı yoldaşlıkları hem de yazdıkları bölümlerle bu kitabın ortaya çıkmasına katkıda buldukları için çok değerli bölüm yazarlarımıza içten teşekkür ediyoruz. İkinci büyük teşekkürümüz Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dekanı Sayın Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ ve Dekan yardımcısı Sayın Doç. Dr. Mustafa SARI-TEPECİ hocalarımıza... Kitabın ortaya çıkış aşamasından basım sürecine değin bize verdikleri destekler için hocalarımıza içten teşekkürlerimizi sunuyoruz. Kitabın oluşturulma aşamasında değerli görüşleriyle katkıda bulunan Doç. Dr. Nihat BAYAT ve Doç. Dr. Ahmet BENZER hocalarımıza teşekkürümüz içtendir. En büyük teşekkürlerimizden biri de başta Pegem Akademi Yayıncılık Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Sayın Servet SARIKAYA olmak üzere, Pegem Akademi ve ekibi, emekleri geçen tüm diğer yayınevi çalışanlarına çok teşekkür ederiz.

Türkçe öğretiminin ilkelerinin, uzaktan eğitim ortamlarında da benimsenmesi ve yaşama geçirilmesi gerektiği unutulmamalı, uzaktan eğitim ortamları bu ilkelerin yaşama geçirileceği sistemler üzerinden ve öğretimin amacına uygun teknolojik araç-gereçlerle gerçekleştirilmelidir. Kitabın öncelikle alan uzmanlarına, araştırmacılara, Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerine, öğretmen

adaylarına katkı getirmesini diliyoruz. Bu kitap uzaktan eğitim sürecinde Türkçe eğitiminin niteliğine dönük küçücük de olsa bir katkı getirirse ne mutlu bize...

Sevgi ve umutla... 01 Aralık 2020, Ankara

Editörler

Prof. Dr. Canan ASLAN

Dr. Gürbüz ÇALIŞKAN

Bölümler ve Yazarları

Editörler:

Prof. Dr. Canan ASLAN

ORCID No: 0000-0002-0015-286X

Dr. Gürbüz ÇALIŞKAN

ORCID No: 0000-0002-7120-4428

1. Bölüm:

TÜRKÇE EĞİTİMİ ORTAMLARINDA TEKNOLOJİK YETERLİK

1.1. Eğitimde Dijitalleşme ve Dijital Okuryazarlık

Doç. Dr. Murat ATEŞ

ORCID No: 0000-0002-7361-6389

Dr. Emine SUR

ORCID No: 0000-0002-6594-8885

1.2. Dijital Yetkinlik ve Türkçe Eğitimi

Doç. Dr. Mehmet KURUDAYIOĞLU

ORCID No: 0000-0002-0447-5236

Dr. Öğr. Üyesi Taşkın SOYSAL

ORCID No: 0000-0003-2753-5905

1.3. Türkçe Eğitimi ve Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi

Dr. Öğr. Üyesi Demet GÜLÇİÇEK

ORCID No: 0000-0002-0496-5980

1.4. Türkçe Derslerinde Öğrencilere Dijital Yetkinlik Kazandırma: Bir Eğitim Durumu Örneği

Dr. Öğr. Üyesi Suna CANLI

ORCID No: 0000-0002-4720-1905

Doç. Dr. Nezih ÖNAL

ORCID No: 0000-0002-1103-8771

2. Bölüm:

**TÜRKÇE EĞİTİMİ ORTAMLARINDA KULLANILAN TEKNOLOJİK
ARAÇ-GEREÇLER VE UYGULAMALAR**

2.1. Türkçe Öğretiminde Kullanılabilecek Dijital Araç ve Uygulamalar

Dr. Hasan ÖZDAL

ORCID No: 0000-0002-9122-0628

Doç. Dr. Ahmet GÜNEYLİ

ORCID No: 0000-0002-2168-1795

2.2. Anadili Öğretimi ve Dijital Öğretim Materyalleri

Prof. Dr. Nermin YAZICI

ORCID No: 0000-0003-0145-9772

Öğr. Gör. Çağrı KAYGISIZ

ORCID No: 0000-0002-9650-3889

**2.3. Türkçe Derslerinde Dijital Araç-Gereç Kullanımına Eleştirel Bir
Yaklaşım**

Dr. Öğr. Üyesi Yonca KOÇMAR DEMİRÇİ

ORCID No: 0000-0001-7353-6162

2.4. Türkçe Öğretiminde Dijital Öyküleme

Prof. Dr. Esra LÜLE MERT

ORCID No: 0000-0003-1650-6033

**2.5. Anadili Eğitiminde E-Dinletilerin (Podcast) Potansiyel Kullanım
Alanları**

Dr. Rifat Ramazan BERK

ORCID No: 0000-0002-7505-7787

Prof. Dr. Fatma AÇIK

ORCID No: 0000-0002-3972-0799

2.6. Çok Katmanlı Metin Üretmede Dijital Uygulamalardan Yararlanma

Dr. Öğr. Üyesi Erhan ŞEN

ORCID No: 0000-0001-7678-812X

2.7. Kavram Öğretiminde Web 2.0 Araçlarının Kullanılması

Dr. Öğr. Üyesi Sevil HASIRCI AKSOY

ORCID No: 0000-0003-1041-7558

2.8. Dijital Bir Dil Öğrenme Ortamı: Gerçek Yaşam Temelli Okul Sözlüğü

Prof. Dr. Bülent ÖZKAN

ORCID No: 0000-0002-4319-7582

2.9. Dijital Öğrenme Ortamlarında Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Kullanımı

Dr. Öğr. Üyesi Sedat KARAGÜL

ORCID No: 0000-0003-1829-2809

3. Bölüm:**DİL VE EDEBİYAT ÖĞRETİMİNDE TEKNOLOJİ DESTEKLİ ARAÇ-GEREÇLERE VE UZAKTAN EĞİTİME YÖNELİK ARAŞTIRMALAR****3.1. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Teknoloji Destekli Edebiyat Öğretimi Uygulamalarına Yönelik Görüşleri**

Doç. Dr. Başak Ümit BOZKURT

ORCID No: 0000-0003-2532-9104

3.2. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitimle Yürütülen Türkçe Öğretimine Yönelik Görüşleri

Dr. Gürbüz ÇALIŞKAN

ORCID No: 0000-0002-7120-4428

3.3. Uzaktan Eğitim Sürecinde EBA Üzerinden Yürütülen Türkçe Derslerindeki Yazılı Anlatım Etkinliklerinin İncelenmesi

Prof. Dr. Canan ASLAN

ORCID No: 0000-0002-0015-286X

Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÇILDIR

ORCID No: 0000-0003-4692-9141

İÇİNDEKİLER

Editörler Hakkında	iii
Ön Söz.....	v
Bölümler ve Yazarları.....	xi

1. BÖLÜM TÜRKÇE EĞİTİMİ ORTAMLARINDA TEKNOLOJİK YETERLİK

EĞİTİMDE DİJİTALLEŞME VE DİJİTAL OKURYAZARLIK

ÖZET	3
GİRİŞ.....	4
Dijital Okuryazarlık	5
EĞİTİMDE DİJİTALLEŞME VE TÜRKÇE EĞİTİMİ.....	7
1. Donanım ve Yazılım Alt Yapısının Sağlanması	12
2. Eğitsel E-İçeriğin Sağlanması ve Yönetilmesi.....	13
3. Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimi:.....	15
4. Bilinçli, Güvenli, Yönetilebilir ve Ölçülebilir BİT Kullanımının Sağlanması:.....	16
5. Öğretim Programlarında Etkin BİT Kullanımı.....	16
KAYNAKLAR.....	18

DİJİTAL YETKİNLİK VE TÜRKÇE EĞİTİMİ

ÖZET	25
GİRİŞ.....	26
DİJİTAL YETKİNLİK.....	26
DİJİTAL YETKİNLİĞİN ÖNEMİ	28
EĞİTİM-ÖĞRETİM ORTAMLARINDA DİJİTAL YETKİNLİK.....	29
TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMI VE DİJİTAL YETKİNLİK.....	31
DİJİTAL YETKİNLİĞİN GELECEĞİ	33
SONUÇ.....	34
KAYNAKLAR.....	35

TÜRKÇE EĞİTİMİ VE TEKNOLOJİK PEDAGOJİK ALAN BİLGİSİ

ÖZET	37
GİRİŞ.....	38
ÖĞRETMEN EĞİTİMİNDE PEDAGOJİK ALAN BİLGİSİ VE TEKNOLOJİK PEDAGOJİK ALAN BİLGİSİ	41

Pedagojik Alan Bilgisi (PAB)	41
Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (TPAB)	43
Türkçe Öğretmenlerinin Sahip Olması Gereken Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi Bileşenleri	49
KAYNAKLAR	51

TÜRKÇE DERSLERİNDE ÖĞRENCİLERE DİJİTAL YETKİNLİK KAZANDIRMA: BİR EĞİTİM DURUMU ÖRNEĞİ

ÖZET	55
GİRİŞ	56
Dijital Yetkinlik	57
Dijital Beceriler ve Değerlendirilmesi	58
Türkçe Öğretim Programında Dijital Yetkinlik	60
Çalışmanın Amacı ve Önemi	61
YÖNTEM	62
İşlem Basamakları	63
ÖRNEK EĞİTİM DURUMU	65
A. Biçimsel Bölüm	65
Kaynak Kitaplar:	65
Öğrenme-Öğretme Etkinlikleri	66
Eğitim Durumunda Ele Alınacak Tema ve Kazanımlar	66
TARTIŞMA VE SONUÇ	83
KAYNAKLAR	84
Görsel Ögelere İlişkin Kaynaklar	86

2. BÖLÜM TÜRKÇE EĞİTİMİ ORTAMLARINDA KULLANILAN TEKNOLOJİK ARAÇ- GEREÇLER VE UYGULAMALAR

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILABİLECEK DİJİTAL ARAÇ VE UYGULAMALAR

ÖZET	89
GİRİŞ	90
DERS YÖNETİM SİSTEMLERİ (DYS)	90
Moodle	90
Google Classroom	91

Edmodo	91
ClassDojo.....	92
Blackboard.....	92
Ders Yönetim Sistemlerinin Türkçe Eğitiminde Kullanımı.....	93
E-KONFERANS UYGULAMALARI	95
Google Meet	95
Microsoft Teams	95
Zoom.....	96
BigBlueButton.....	96
E-Konferans Sistemlerinin Türkçe Eğitiminde Kullanımı	97
EĞİTSEL WEB SAYFALARI VE YAZILIMLAR	98
Morpa Kampüs	99
Vitamin Eğitim	99
Videbu.....	99
Udemy.....	99
Eğitsel Yazılım ve Web Sayfalarının Türkçe Eğitiminde Kullanımı.....	100
SOSYAL AĞLAR	101
Facebook.....	101
Twitter.....	102
Youtube	102
Sosyal Ağların Türkçe Eğitiminde Kullanımı	102
ANLIK YAZIŞMA UYGULAMALARI.....	104
WhatsApp.....	104
Messenger	105
Viber.....	105
Skype	105
Anlık Yazışma Uygulamalarının Türkçe Eğitiminde Kullanımı	105
OYUNLAŞTIRMA YAZILIMLARI VE UYGULAMALARI	107
Kahoot.....	108
Plickers.....	108
Puzzlemaker	108
Pixton	108
Storybird	108
Oyunlaştırma Yazılım ve Uygulamalarının Türkçe Eğitiminde Kullanımı	109
SES-VİDEO VE EKРАН KAYDI YAYINLARI.....	111
Ses, Video ve Ekran Kaydı Yayınlarının Türkçe Eğitiminde Kullanımı	111

TÜRKÇE EĞİTİMİNDE KULLANILAN DİĞER DİJİTAL ARAÇ VE UYGULAMALAR.....	112
Bloglar ve Türkçe Eğitiminde Kullanımı.....	112
Padlet ve Türkçe Eğitiminde Kullanımı.....	113
İnfografik ve Türkçe Eğitiminde Kullanımı.....	114
Kitlesel Açık Çevrimiçi Dersler (MOOC) ve Türkçe Eğitiminde Kullanımı	114
KAYNAKLAR.....	115

ANADİLİ ÖĞRETİMİ VE DİJİTAL ÖĞRETİM MATERYALLERİ

ÖZET	121
GİRİŞ.....	122
DİJİTAL DİL ÖĞRETİM MATERYALLERİ VE MATERYAL GELİŞTİRME SÜRECİ 123	
DİJİTAL DİL ÖĞRETİM MATERYALLERİ VE DİL ÖĞRETİMİ	125
DİJİTAL DİL ÖĞRETİM MATERYALİ GELİŞTİRME İLKELERİ.....	127
SONUÇ.....	130
KAYNAKLAR.....	131

TÜRKÇE DERSLERİNDE DİJİTAL ARAÇ-GEREÇ KULLANIMINA ELEŞTİREL BİR YAKLAŞIM

ÖZET	135
GİRİŞ.....	136
TÜRKÇE DERSİNDE DİJİTAL ARAÇ-GEREÇ KULLANIMININ ELEŞTİREL BAĞLAMDA OLASI NEDENLERİ VE SONUÇLARI.....	138
TÜRKÇE DERSİNDE DİJİTAL ARAÇ-GEREÇ KULLANARAK ETKİNLİK TASARLAMA	146
Dersin Giriş/Hazırlık Aşamasında Kullanılabilecek Araç-Gereçler	147
Dersin Geliştirme Aşamasında Kullanılabilecek Araç-Gereçler.....	149
Dersin Sonuç/Değerlendirme Aşamasında Kullanılabilecek Araç-Gereçler	151
SONUÇ.....	152
KAYNAKLAR.....	153

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE DİJİTAL ÖYKÜLEME

ÖZET	155
GİRİŞ.....	156
TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE DİJİTAL ÖYKÜLEME.....	156
Dijital Öykülemenin Tanımı.....	156

Dijital Öykülemenin Tarihçesi	158
Dijital Öyküleme Bileşenleri, Süreci ve Öğeleri	159
Dijital Öyküleme için Kullanılan Araçlar ve Yazılımlar.....	161
Dijital Öykülemenin Eğitime Yansımaları.....	167
KAYNAKLAR.....	169

ANADİLİ EĞİTİMİNDE E-DİNLETİLERİN (PODCAST) POTANSİYEL KULLANIM ALANLARI

ÖZET	173
GİRİŞ.....	174
E-Dinleti Nedir?	175
RSS (Real Simple Syndication/Rahat Sayfa Süzgeci)	176
Dinletilerin Türleri.....	176
E-Dinletilerin Yararlı Yönleri.....	177
Dil Öğretimi/Öğreniminde E-Dinletiler.....	178
Anadili Eğitimi ve E-Dinletiler.....	179
Etkinlik Örnekleri	181
SONUÇ VE ÖNERİLER	182
KAYNAKLAR.....	183

ÇOK KATMANLI METİN ÜRETMEDE DİJİTAL UYGULAMALARDAN YARARLANMA

ÖZET	187
GİRİŞ.....	188
MULTİMODAL METİN VE DİJİTAL UYGULAMALAR.....	188
Çok Katmanlı Metin Üretme Süreci	191
1. Aşama: Metin Türünü Tanıma, Düşünceleri Yakalama, Planlama ve Yapılandırma	191
2. Aşama: Taslak Hazırlama, Gözden Geçirme ve Ön Okuma	194
3. Aşama: Sunma	194
ÇOK KATMANLI METİN ÜRETİMİNDE YARARLANILABİLECEK BAZI DİJİ- TAL UYGULAMALAR.....	194
Çizge (Grafik) Düzenleyiciler (Graphic Organizers)	195
Görsel ve İşitsel Öğe Ekleme.....	196
KAYNAKLAR.....	200

KAVRAM ÖĞRETİMİNDE WEB 2.0 ARAÇLARININ KULLANILMASI

ÖZET	203
GİRİŞ.....	204
TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE YARARLANABİLECEK WEB 2.0 ARAÇLARI	206
KAVRAM ÖĞRETİMİNE DÖNÜK UYGULAMA ÖRNEKLERİ	209
SONUÇ VE ÖNERİLER	217
KAYNAKLAR.....	218
Etkinliklerde Yararlanılan Web 2.0 Araçları	219

DİJİTAL BİR DİL ÖĞRENME ORTAMI: GERÇEK YAŞAM TEMELİ OKUL SÖZLÜĞÜ

ÖZET	221
GİRİŞ.....	222
SÖZLÜK BİLİMİ VE DERLEM DİLBİLİM UYGULAMALARI	223
GERÇEK YAŞAM TEMELİ OKUL SÖZLÜĞÜ (GYTOS)	224
a. Anlam/tanım yapılandırması:.....	227
b. Sesletim:.....	228
c. Sözcük türü ve kavram alanı belirleme:.....	228
d. Tanık seçimi:	228
e. Eşdizim ve deyimsele ifadelerin belirlenmesi:.....	228
f. Açıklayıcı metin yapılandırması:	229
g. Görsel vb. yapılandırmalar:.....	229
h. Sözcük öğretimi, sözcük oyunları, yazım (imlâ) öğretimi testleri:	229
KAYNAKLAR.....	231

DİJİTAL ÖĞRENME ORTAMLARINDA ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNİN KULLANIMI

ÖZET	233
GİRİŞ.....	234
Dijital Öğrenme Ortamlarında Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Kullanmanın Sağladığı Olanaklar	236
Eğitimde Dijital Çocuk Edebiyatı Ürünlerinden Yararlanılabilecek Başlıca Bilişim Ağları	238
EBA.....	239
DreamyBooks.....	241
Çamlıca Çocuk Dijital Kütüphanesi	242
Masal Oku	243

Dijital Öğrenme Ortamlarında Çocuk Edebiyatı Ürünlerinden Yararlanırken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar	244
KAYNAKLAR	246

3. BÖLÜM

DİL VE EDEBİYAT ÖĞRETİMİNDE TEKNOLOJİ DESTEKLİ ARAÇ- GEREÇLERE VE UZAKTAN EĞİTİME YÖNELİK ARAŞTIRMALAR

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLERİNİN TEKNOLOJİ DESTEKLİ EDEBİYAT ÖĞRETİMİ UYGULAMALARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

ÖZET	251
GİRİŞ	252
YÖNTEM	254
Katılımcılar	254
Süreç	254
Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	256
BULGULAR	256
Tema ve Alt Temalar	256
“Teknoloji” ve “Edebiyat” Sözcüklerinin Eşdizimleri	261
Sözcük Sıklığı	264
SONUÇ	264
KAYNAKLAR	266

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ UZAKTAN EĞİTİMLE YÜRÜTÜLEN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

ÖZET	267
GİRİŞ	268
YÖNTEM	271
Araştırma Deseni	271
Çalışma Kümesi	272
Veri Toplama Araçları	272
Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	273
BULGULAR VE YORUM	274
Türkçe Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri	274
Türkçe Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	276
Türkçe Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşlerinin Sınıf Düzeyine	

Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	278
Türkçe Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşlerinin Başarı Durumlarına Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	280
Türkçe Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşlerinin Ekonomik Duruma Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	282
SONUÇ VE ÖNERİLER	283
KAYNAKLAR.....	286

UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE EBA ÜZERİNDEN YÜRÜTÜLEN TÜRKÇE DERSLERİNDEKİ YAZILI ANLATIM ETKİNLİKLERİNİN İNCELENMESİ

ÖZET	289
GİRİŞ.....	290
YAZILI ANLATIM BECERİSİ VE ÖNEMİ.....	290
Yazılı Anlatım Becerisinin Geliştirilmesinde Uyulması Gereken Temel İlkeler	291
Uzaktan Eğitim Sürecinde Yazılı Anlatım Becerisi.....	293
Amaç	297
YÖNTEM	297
Çalışmanın Deseni	297
Verilerin Toplanması.....	298
Verilerin Çözümlemesi	298
Geçerlik ve Güvenirlik.....	299
BULGULAR VE YORUM.....	299
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	314
KAYNAKLAR.....	317